

Nr 243.

Av herrar **Mannerskantz** och **Bondeson**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 17 juni 1938 (nr 287) om semester, m. m.*

I proposition nr 289 har föreslagits ändrad lydelse av 4 § lagen den 17 juni 1938 om semester m. m. Innebörden av de föreslagna ändringarna är i korthet, att inkallade skola få rätt att av statsverket erhålla semesterersättning för viss militärtjänstgöring under år 1940. Ersättningen skall för arbetstagare utgå med 10 kronor för varje månad under vilken han i sin civila anställning skulle kvalificerat sig för en semesterdag samt för annan inkallad med 10 kronor för varje 30-dagsperiod överstigande 90 dagars tjänstgöringstid.

Departementschefens förslag innebär ett försök att kompensera de inkallade för den förlust av semester som de lida på grund av inkallelsen. Det måste anses såsom riktigt, att de inkallade ej ställas i uppenbart sämre förhållanden än de personer som ej behöva fullgöra militärtjänst. Förlusten av normal arbetsinkomst och bortovaron från hemmet inverka ofta deprimerande på den inkallade och jämförelsen med den hemmavarandes förmånligare villkor skapa ofta en misstämning, som bör förebyggas.

Departementschefen har i propositionen antytt, att enligt hans mening en viss oklarhet synes råda om de inkallades ställning genom att anföra, att det synes honom önskligt, att en utredning verkställes rörande samordnande i möjligaste mån av de ekonomiska förmåner av skilda slag som utgå till de inkallade.

Vi anse för vår del, att departementschefen i sitt förslag ej i tillräcklig grad beaktat omfattningen av de möjligheter till ledighet och därmed förenad ekonomisk ersättning vilka redan nu gälla för de inkallade. Vi anse det sålunda angeläget att härnedan lämna en något fullständigare redogörelse därför.

I Svensk Författningssamling nr 986/1940 finnas de s. k. krigsledighetsbestämmelserna intagna. Därav framgår, att kortare tidsbestämd ledighet för inkallade kan beviljas i tre olika former.

1. *Permission*, varunder vederbörande bibehåller rätt till krigslön och familjebidrag, men vartill ersättning för resekostnad ej utgår.

Permission kan endast beviljas för någon dag och har största betydelsen för dem, som ligga i närheten av sina hem eller på ort som kan bjuda dem

rekreationsmöjligheter. De kunna vid permissionsresor erhålla viss nedsättning i gällande biljettpriser å järnväg intill en viss sträcka.

2. *Krigspermission*, varunder vederbörande bibehåller rätt till krigslön och familjebidrag samt erhåller ersättning för resekostnad.

Denna form torde huvudsakligen hava begagnats för mera kollektiva permissioner såsom till större helger eller i samband med truppförbands förflyttning till eller från mera avlägsna orter.

3. *Tjänstledighet*, vilken kan meddelas

a) på grund av sjukdom, angelägenhet av betydelse för det allmänna eller enskild angelägenhet av vikt,

b) för beredande av vila eller rekreation i fall, då ledigheten ej är att hänföra till krigspermission.

Under dessa slag av tjänstledighet bibehålles rätt till krigslön och familjebidrag varjämte ersättning för resekostnader utgår.

Ytterligare kan tjänstledighet beviljas för enskilda angelägenheter i övrigt, varunder dock krigslön och resekostnader ej utbetalas. Familjebidrag utgår endast i undantagsfall efter särskild prövning.

Krigspermission eller tjänstledighet för enskild angelägenhet av vikt eller för vila och rekreation må för varje tjänstgöringsperiod om två månader högst uppgå till sex dygn, resdagar oräknade.

Förevarande bestämmelser innebära alltså, att en värnpliktig som varit inkallad till beredskap under sex månader enligt nu gällande krigsledighetsbestämmelser kvalificerat sig för att under tjänstgöringstiden erhålla ledighet under sammanlagt 18 dagar jämte minst 6 resdagar eller alltså minst 24 dagar. Under denna ledighet erhåller han krigslön, för menig med 1 krona 50 öre om dagen eller sammanlagt 36 kronor, jämte tre fria resor tur och retur till hemorten eller till annan ort dit resekostnaden ej överstiger den till hemorten. Han erhåller därjämte familjebidrag i vanlig ordning.

För den händelse han varit förlagd nära hemorten har han därjämte ofta haft åtminstone varannan week-end ledig på grund av permission.

Om förevarande proposition skulle antagas av riksdagen innebure detta, att en inkallad arbetstagarare ytterligare skulle av statsverket erhålla 60 kronor i semesterersättning motsvarande sex semesterdagar. Inkallad som ej faller under semesterlagens bestämmelser skulle erhålla endast 30 kronor. Den ledighetstid han skulle intjänat vid en tjänstgöring under ett halvt år skulle alltså uppgå till sammanlagt 30 (27) dagar och han skulle för denna tid erhålla kontant ersättning med 96 (66) kronor plus familjebidrag m. m. och ytterligare tre fria resor tur och retur till hemorten.

I allmänhet torde den medgivna tiden för tjänstledighet och krigspermission noggrant uttagas av de inkallade.

Den nuvarande semesterlagen är konstruerad så, att arbetstagaren för varje månad han arbetar t. ex. under år 1940 tjänar in en semesterdag att uttagas under år 1941. Om arbetstagaren under en period av år 1940 varit inkallad

blir han under inkallelsetiden berättigad — i den mån läget så medger — att erhålla krigsledighet med bibehållna löneförmåner redan under inkallelsetiden med sex dagar för varje tvåmånadersperiod. I det militära erhåller han alltså semestern under samma år som han tjänar in ledigheten i motsats till den civila arbetsmarknaden, där semestern erhålles först året efter det den intjänats.

De som varit inkallade under 1940 ha alltså erhållit en viss mycket lång men relativt illa betald ledighet redan under sin militärtjänstgöring, ett slags förskottssemester. Om denne under år 1941 vore sysselsatt i sitt civila arbete skulle han enligt semesterlagens nuvarande lydelse ej kunna göra anspråk på någon semesterersättning från arbetsgivaren för den tid han legat inkallad. Därmot synes det troligt, att han skulle erhålla samma antal fridagar som sina ej inkallade kamrater, eftersom arbetarsemestern vanligen förlägges till en fjortondagarsperiod gemensam för en hel fabrik. Det skulle alltså ej finnas möjlighet att sysselsätta ett antal beredskapsmän i driften på samma gång som hela den övriga arbetsstyrkan åtnjöt semester.

I den mån arbetstagare rycker ut från sin inkallelse på sådan tid under 1941, att han kan erhålla semester på samma gång som sina arbetskamrater, torde han sannolikt begagna sin ledighet. Om han å andra sidan rycker ut så sent, att hans kamrater redan erhållit sin semester, är det troligt, att han ej tar ledigt sina tolv dagar utan i stället fortsätter i arbetet genast. Den arbetstagare eller självständige företagare som legat inkallad längre tid torde i allmänhet längta så mycket efter att återupptaga sitt normala arbete, att han ej önskar någon särskild ledighetstid. Semesterersättningen från statsverket blir i sådant fall endast ett kontantbidrag.

Den av departementschefen nu föreslagna semesterersättningen om 10 kronor per semesterdag synes oss vara relativt hög. För många arbetargrupper, såväl inom industri som framför allt inom jordbruket, uppgår dagsinkomsten ingalunda till 10 kronor. Dessutom måste man hålla i minnet, att denne arbetstagare under sin militärtjänst erhållit i genomsnitt per månad 3—4 ledighetsdagar med en avlöning som vanligen torde uppgå till 1 krona 50 öre om dagen samt därjämte familjebidrag.

Ingen missunnar i och för sig de inkallade, att de erhålla t. o. m. större ledighetstid och kanske också högre semesterersättning än sina hemmavarande kamrater. Emellertid medför propositionens förslag så avsevärda utgifter för statsverket, att det bör övervägas, om ej ett annat förfarande för meddelande av dessa semesterersättningar skulle vara acceptabelt.

Enligt vårt förmenande skulle det vara rimligare, om man nedsatte statsverkets semesterersättning från 10 till 6 kronor per semesterdag men beviljade försörjningspliktiga inkallade en extra förmån genom att såsom semesterersättning utöver de 6 kronorna per dag giva dem en summa motsvarande det dagliga bidrag deras hemmavarande erhållit enligt krigsfamiljebidragsförordningen.

Genom ett sådant arrangemang skulle man vinna dels att de inkallade familjeförsörjarna gynnades, dels ock att semesterersättningen i viss mån dyrortsgraderades på samma sätt som familjebidragen. Båda syftemålen kunna anses såsom rättvisa. Tankegången torde dessutom överensstämma med de inkallades egen uppfattning, att familjerna och familjeförsörjarna böra gynnas framför den ensamstående. För de inkallade som hava större försörjningsbörd skulle semesterersättningen för dag säkerligen uppgå till högre belopp än 10 kronor, men den totala utgiften för statsverket skulle något nedbringas sannolikt med cirka 5 miljoner kronor, varför vi yrka nedsättning av anslaget med detta belopp.

Det må kanske här anmärkas, att beräkningen av familjebidragets storlek är synnerligen enkel att verkställa, då vederbörande familjebidrag-nämnd ur sina räkenskaper lätt kan framräkna den ersättning som genom postgiro översänts till de hemmavarande. Vi anse det även såsom självklart, att denna semesterersättning enligt krigsfamiljebidragförordningens grunder ej bör inverka på vederbörandes möjlighet att erhålla förlängd rätt till familjebidrag efter inkallelsetidens slut.

På grund av vad vi sålunda anfört få vi hemställa, att riksdagen måtte besluta

*dels att för sin del antaga bifogade lagförslag,
dels ock att å riksstaten för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln till Semesterlön m. m. för viss militär tjänstgöringstid anvisa ett förslagsanslag av kronor 15,000,000.*

Stockholm den 11 juni 1941.

Axel Mannerskantz.

Lennart Bondeson.

Förslag

till

L a g

om semester för viss militär tjänstgöringstid m. m.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Har arbetstagare — — — (= propositionen) för arbetsgivarens räkning skall dock sådan lön eller ersättning utgå av statsmedel med sex kronor samt till arbetstagare, vilken under militärtjänstgöringen åtnjutit bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen jämväl med ett belopp motsvarande den hjälp han erhållit per dag under sista tjänstgöringsmånaden jämlikt sistnämnda förordning, allt att utbetalas i den ordning Konungen bestämmer.

§ 2.

Äger person — — — (= propositionen) av statsmedel utgå semesterersättning för varje tidrymd av 30 dagar tjänstgöringen under året sammanlagt varat med sex kronor samt till den, som åtnjutit bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen jämväl med ett belopp motsvarande den hjälp han erhållit per dag under sista tjänstgöringsmånaden jämlikt sistnämnda förordning.

§ 3.

Lika med förslaget.